

tett, s így a Társaságnak módjában állt volna, hogy hozzászóljon. Volt tankönyv is, a Kovács Gáboré, ki mint szakember maga is helyeselte a rendeletben foglaltakat. Lehetséges, hogy történtek hibák, de azokért részben a Társaság is felelőssé tehető, mert módjában állt észrevételeit megtenni, s ha ez megtörtént volna, akkor az 1920. évi rendelet talán elismerésre talált volna a Társaságban. Helyesli, hogy az I—VII. osztályok tanítása az alkalmas tárgyak keretében foglalkozzék ezekkel az ismeretekkel; de ez már eddig is megtörténik, amire nézve számos részletre hivatkozik. Ha csekélyebb az eredmény, arról az iskola nem tehet, mert nem minden tanuló odaváló. A tanári testület megteszi a tőle telhetőt. Rendeznek iskolai kirándulásokat is gyárakba és ipartelepekre, de nem futja mindenre a költség. A tankönyveket szakemberek bírálatai alapján engedélyezik, s a használatban levők felől jeles szakemberek nyilatkoztak. Azokat a forgalomból egyszerre kivonni nem lehet. A Társaságnak módjában fog állni, hogy a javításokban résztvegyen.

Dékány István nem ért egyet az előadónak a szociológiára vonatkozó nézetével, s a szociológiát védelmébe veszi. E tárggyal teljes szakszerűséggel kell foglalkozni. Részletekbe menni nem kíván, csupán jelzi, hogy neki van teljes rendszere.

Matlekovits Sándor elnök összefoglalja a tárgyalás anyagát. A Társaság a miniszterhez fog fordulni, kifejtván, hogy a közgazdaságtannak és szociológiának a középiskolákban való jelenlegi tanítása nem célszerű, s a tanterv ebből a szempontból revízióra szorul; a VII.-ben vagy a VIII.-ban összefoglalásra van szükség, de ez ne legyen filozófiai jellegű és csupán közgazdasági ismereteket nyújtson.

Bozóky Endre.

VEGYES.

Az első német morálpedagógiai kongresszus. «Morálpedagógia»: ez az újveretű szó még a háború előtt került felszínre, amikor főleg angol kezdeményezésre nemzetközi alapon buzgólkodtak érdekében. Fogalma nem fedi teljesen azt, amit általában erkölcsi nevelés alatt értenek, mert a morálpedagógia, hogy úgy mondjuk, magasabb nézőpontból szemléli az idevágó problémákat: az emberiségnek és egyetemes erkölcsnek jogait a nemzeti és felekezeti érdekekkel szemben is kellően érvényesíteni igyekszik. Különös véletlen, hogy a világháború ép akkor szakadt ránk, amikor az angol-amerikai propaganda virágzásnak indult. Most pedig a németek érzik szükségét annak, hogy a morálpedagógiát is a nemzeti megújodás és újjáépítés szolgálatába szegődtessek. — Az első német morálpedagógiai kongresszust tudósok és tantervűk élénk részvételével március 30.—április 1. tartották meg Lipésében. Barth lipesei és Cohn fräiburgi egyetemi tanár elméleti megokolását adták a tervszerű erkölcsi oktatás szükségességének s a moráltanítás és az Istenbe vetett hit viszonyát fejtegették. Különböző iskolák képviselői beszámoltak az 1920 húsvét óta folytatott ilyenmű tanítás tapasztalatairól. Így a kongresszusnak módjában volt, hogy behatóan foglalkozzék a morálpedagógia szellemében való tanítás lehetőségével és szükségszerűségével, tartalmával és módszerével. Követeléseit a nyilvánosság részére a következő határozatba foglalta össze: «A 850 résztvevőt számláló kongresszus felhívja a német

országos kormányokat, hogy az erkölcsi (*sittlich*) nevelés és oktatás szervezését a német birodalmi alkotmány 148. cikkelyének értelmében haladéknélkül kezdeményezzék. Valamennyi iskolanem tanulóit felekezeti lekööttiségtől függetlenül a tudományos etika alapelvei szerint szoktatás, személyi és társadalmi akaratképzés és erkölcsi ráeszmélésre s belátásra vezető útmutatás segítségével kell erkölcsi egyéniségekké fejleszteni. Az etikai oktatás részére, amely alulról felfelé az élet eredményeibe és a többi tantárgyakhoz kapcsolódjék, a felső fokon külön órák állítandók be, amelyek egyben az elrendező és elmélyítő összefoglalást szolgálják. A vallástörténelemnek tudományosan tárgyilagos előadása továbbá lehetővé fogja tenni azt, hogy a gyermekekre átruházzuk az általános vallásos közművelődési javakat. A kongresszus a semleges, felekezettől és világnézetektől nem befolyásolt, kizárólag pedagógiai-lélektani alapelveken felépített világi iskolában látja azt az iskolaalakulatot, amely alkalmas arra, hogy előbbre vigye a német népek oly sürgősen szükséges szellemi és társadalmi egységét. — Az 1. nemzetközi morálpedagógiai kongresszust 1908 szeptemberben tartották Londonban, a másodikat 1912 augusztusban Hágában. V. ö. *Moralpädagogik (Zeitschrift f. d. Realschulwesen*. Wien, 1913, 129—35. l.). *Der Moralunterricht muss umkehren! (Zeitschr. f. österr. Gymnasien*, 1913, 167—73. l.) A harmadik ilyen kongresszust a végrehajtóbizottság 1916-ra tervezte. Ez a Londonban székelő bizottság, amelynek titkára Sir Fred. Pollock, 1920 őszére Londonba óhajtott összehívni egy ideiglenes értekezletet, amely végleg megállapította volna a 3. nk. kongresszus idejét és helyét (*Education*, vol. XXXVI, p. 196, 1920). *kf.*

A német tanítóegyesület évkönyve. A német tanítóegység szervezettségét és egyúttal szervezetét állítja elénk immár 47. évfolyamában megjelenő évkönyve. A mostanában szétküldött *Jahrbuch des deutschen Lehrervereins 1921*, amelyet a lipcsei Klinkhardt-cég adott ki, igazi német alaposággal 230 lapon számol be ennek a hatalmas egyesületnek tavalyi munkájáról és egy részletes címtáron kívül közli mindazokat a tudnivalókat, amelyek a tagokat érdekeltetik: az alapszabályokat, az egyesületnek felette figyelemreméltó iskolaügyi programját (*Schulforderungen* 43—46. l.), a szakbizottságok működését, pedagógiai kiadványait és folyóiratait stb. *Ehrentafel* címmel évről-évre egy-két kiváló tagjának képes életrajzát közli; ezúttal az egyik a nálunk is ismert Joh. Tevs (58—65. l.). Az egyesület tavalyi tevékenységének középpontjában saját ügyei, a fizetésrendezés, a tanítóképzés és a birodalmi képviselő mellett a nevezetes birodalmi iskolai értekezlet (*Reichsschulkonferenz*) állanak, amelyen 36 taggal volt képviselve, akik erőlyesen szálltak síkra az egyesületnek fent említett követelése mellett. «A filológusok heves támadásokat intéztek az egységes iskola eszméje ellen és tiltakozásuk Tevs jelentésével szemben valóságos hadüzenet volt. Álltuk a harcot, amely a bizottsági tárgyalások eredményeinek tanúsága szerint nagyjában sikerrel járt.» Ezt a sikert azonban a gyakorlatban csökkentette az a körülmény, hogy a többség (256 szavazat 203 ellen) nem járult hozzá ahhoz, hogy az egységes iskolára és a tanítóképzésre vonatkozó határozatokat a teljes ülésekben is szavazás alá bocsássák. Ezen méltánytalan eljárás ellen a német tanítóegyesület képviselői szóval és írásban tiltakoztak és egyben minden felelősséget elhárítottak maguktól. Az egyesület belső életében szintén érezhetővé vált a politikai nézeteknek az a küzdelme, amely az egész német népet megrázkódtatja és felekezeti természetű áramlatok is jelentkeztek. Számbelileg azonban határozott haladás mutatkozik, amint a következő adatokból kiderül: a német tanítóegyesület 1921 elején 45 nagyobb vidéki (állambeli) egyesületet foglalt magában, amelyekben összesen 2549 főkegyesület volt 130,892 rendes taggal. A gyarapodás 17 főkegyesület 13,260 tanítóval, ami amellest szól, hogy a pártpolitikai, felekezeti és egyéb külön jellegű egyesületek a tanítóegységben nem találhatnak számbavehető visszhangra s hogy a nagy anya-

egyesület mindjebban megközelíti azt a célját, hogy közös gyűjtőpontja legyen az egész német tanítóóság közművelődési törekvéseinek. Erre való tekintettel a legközelebbi képviselői ülés az egyesület szervezetének megfelelő kiépítését fogja fontolóra venni. A német tanítóegyesület, amely f. év dec. 28-án üli meg fennállásának 50 esztendős ünnepét, sok tekintetben mintául szolgálhat a tanítóegyesületek működésére. kf.

MAGYAR PÆDAGOGIAI TÁRSASÁG.

XXIX. nagygyűlés 1921 március 17-én.

Schneller István elnöklésével jelen vannak: Bartoniek Géza, Benisch Artúr, Bozóky Endre, Böngérfi János, Csengeri János, Endrei Gerzson, Erődi Béla, Eltes Mátyás jegyző, Friml Aladár, Gaal Mózes, Geőcze Sarolta, Gyomlay Gyula, Gyulai Agost, Gyulai Agostné, Hegedűs István, Heller Bernát, Hidasi Sándor, Imre Sándor, Jávor Albert, Juba Adolf, Katonáné Thuránszky Irén, Kemény Ferenc, Kovács Gyula, Lukinich Imre, Margitai József, Marczinkó Ferenc, Málnai Mihály, Mosdóssy Imre, Nagy József Béla, Pauler Ákos, Prohászka Ferenc, Quint József, Quint Józsefné, Radnai Oszkár, Scherer Sándor, Schneller Médi, Somogyi Béla, Székely György, Szóts Gyula, Szuppán Vilmos, Takács Béla, Tóth Ferenc.

I. *Schneller István* alelnök jelenti, hogy Fináczy Ernő elnök a mai nagygyűlésen nem jelenhetett meg s az elnöki tiszt betöltésére őt kérte fel. Ilyen minőségben üdvözi a megjelenteket és *A középiskolai tanárképzésről* szóló, nagy érdeklődéssel hallgatott előadásával megnyitja a Társaságnak XXIX. nagygyűlését.

II. *Gyulai Agost* titkár felolvassa az 1920. évről szóló következő jelentését:

Tisztelt Társaság!

Az elmúlt 1920. év nekünk magyaroknak az égő fájdalom és mélységes honfíbu esztendeje volt, olyan bánaté, aminő közel 400 év óta nem borult a magyarra. A trianoni békeakta nyilvánvalóbban halálos ítéletét akarta jelenteni hazánknak, mint a Moháccsal reánk zúdult súlyos nemzeti csapás. Valóban ha a Szózat költője a mult év folyamán fölfigyelhetett volna több mint félszázados sírhalma mélyén, ezúttal talán maga is az önmaga jósolta «nagyszerű halál»-ra gondolt volna, melyet elkomorulva, ingerülten tagadott, mikor 1849 után alig találkozhatott valakivel, ki azt ne mondotta volna neki, a jóslat teljesült, a nagyszerű halál bekövetkezett s mikor óhajtása szerint gyermekeinek ama versszakok híján kellett megtanulniok a Szózatot.

Azonban a fájdalmas csüggedés szörnyű napjai mulván, mint-ahogy minden aszthéniát új lendület, új egészséges feszültség követ, csakhamar új erő kezdett feltörni a magyar lelkekben. Amit 1848 utáni szomorú elnyomatásunk éveiben egy másik nagy költőnk, Tompa ihletetten zengett, az újra bekövetkezett:

«... nyomasztó nagy éj lesz;
A levert lélek egy sötét vágyat érez:
Nem élni! nem élni!
De egy-egy csillag gyúl a felhőkben távol,
Fellobbanó fénye lelkünkig világol:
Remélni! remélni!»